

Archeologienota Aalst Brusselse Steenweg 174–178

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

31-5-2022

Titel: Archeologienota Aalst Brusselse Steenweg 174–178

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 -
www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2022C372

Intern projectnummer: 2022.053

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Aalst, Brusselse Steenweg 174–178

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 128632,29 en Y: 179862,69; X: 128871,86 en Y: 179974,94

Oppervlakte plangebied: 4775m²

Kadastergegevens: Aalst, afdeling 4, Sectie G, perceel 189C, 188R, 188P, 187V, 186Z (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 31/05/2022

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	10
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	10
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	14
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	25
3. SYNTHESE	27
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	27
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	28
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	29
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	29
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	30
4. SAMENVATTING	33
5. BIBLIOGRAFIE	35
6. BIJLAGES	36

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor het verkavelen van gronden te Aalst Brusselse Steenweg 174–178 (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de oppervlakte van de te verkavelen percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

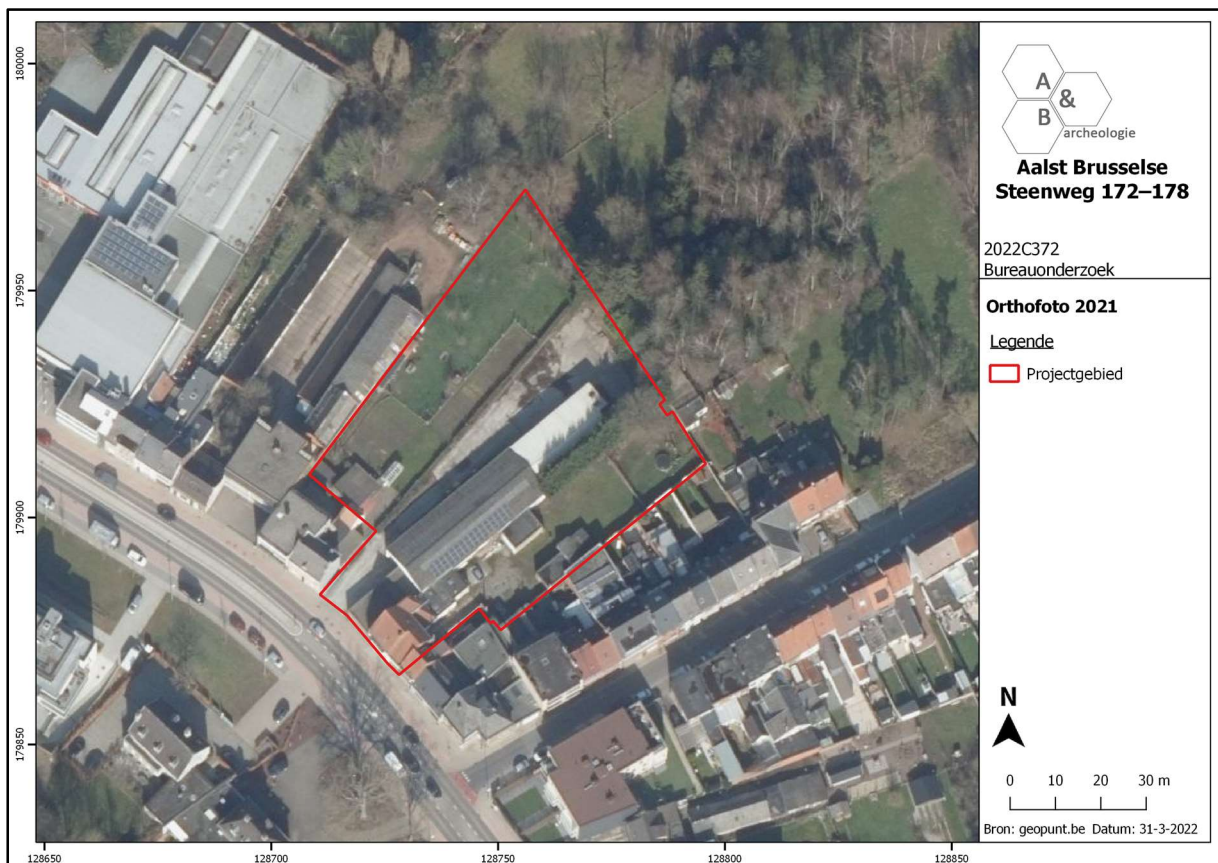
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, ca. 4775m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is noordoost-zuidwest georiënteerd. In het zuidwesten grenst het aan de Brusselse Steenweg. Centraal op het terrein is een langwerpige loods/magazijn/atelier gelegen (Brusselse Steenweg 176), met ten westen ervan een grindverharding. Aan straatzijde zijn een laag kantoorgebouw (Brusselse Steenweg 174) en een woning (Brusselse Steenweg 178) aanwezig. Achter deze woning zijn enkele aanbouwen en losstaande koterijen te zien, ook in de zuidwestelijke hoek van het terrein (ten westen van de loods en de verharding) zijn enkele gebouwtjes aanwezig. De rest van het terrein wordt ingenomen door gras en enkele struiken en hagen.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2021 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Zicht vanuit het zuidwesten op de gebouwen op het terrein (bron: <https://www.google.com/maps>).

Figuur 3 Zicht vanuit het zuiden op gebouwen Brusselse Steenweg 174 en 178 (bron: <https://www.google.com/maps>).

2.2. Geplande werken

De gebouwen worden afgebroken en de verharding opgebroken. Vervolgens wordt het terrein bouwrijp gemaakt en verkaveld in 11 bouwloten. Bij elke woning hoort een tuin. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd, centraal op het terrein en dwars op de Brusselse Steenweg. Behalve 2 loten die aansluiten op deze steenweg, hebben de bouwloten een uitweg via de nieuwe weg. Langs de nieuwe wegenis worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. In het noordoosten van de verkaveling wordt een groenzone ingericht, met daarin enkele bomen en een wadi.

Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige terrein (sloop, bouwrijp maken, aanleg wegen en nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, wadi, omgevingsaanleg,...). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale terrein.

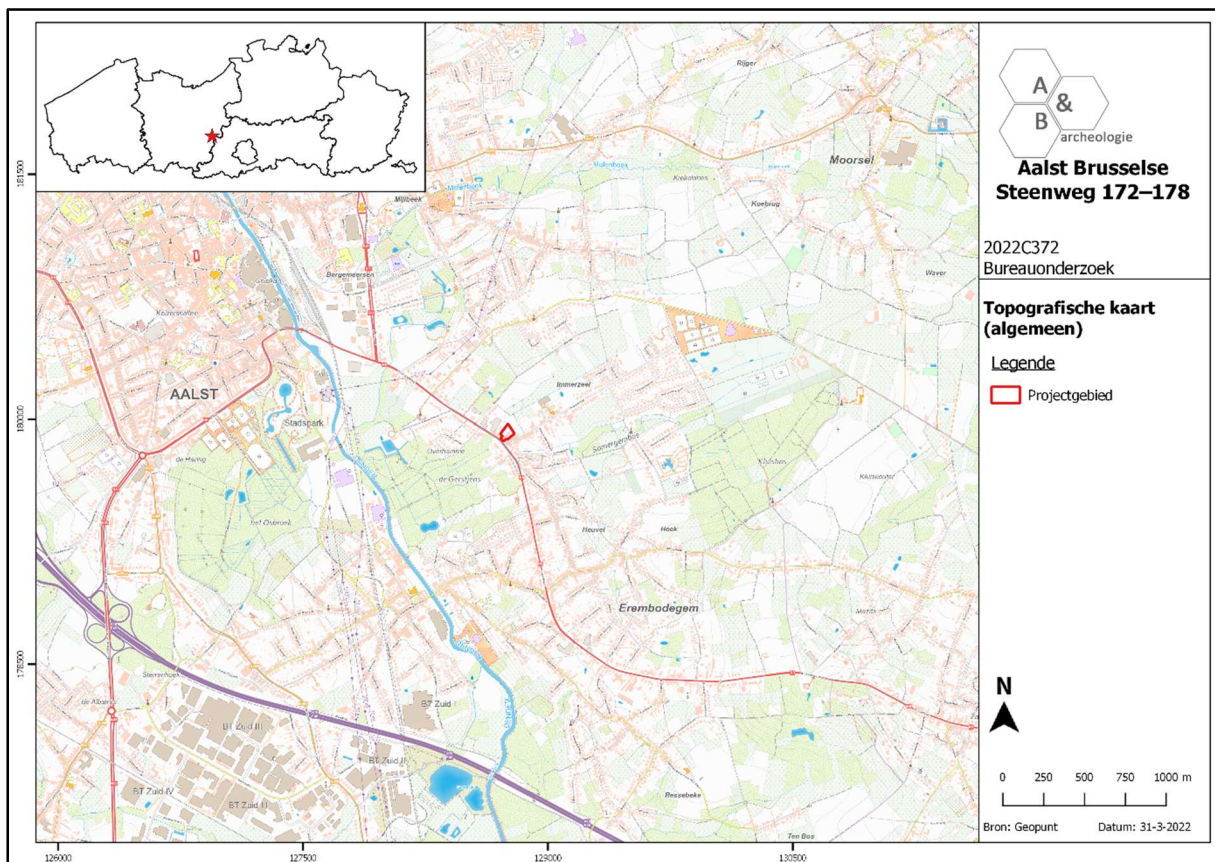

Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

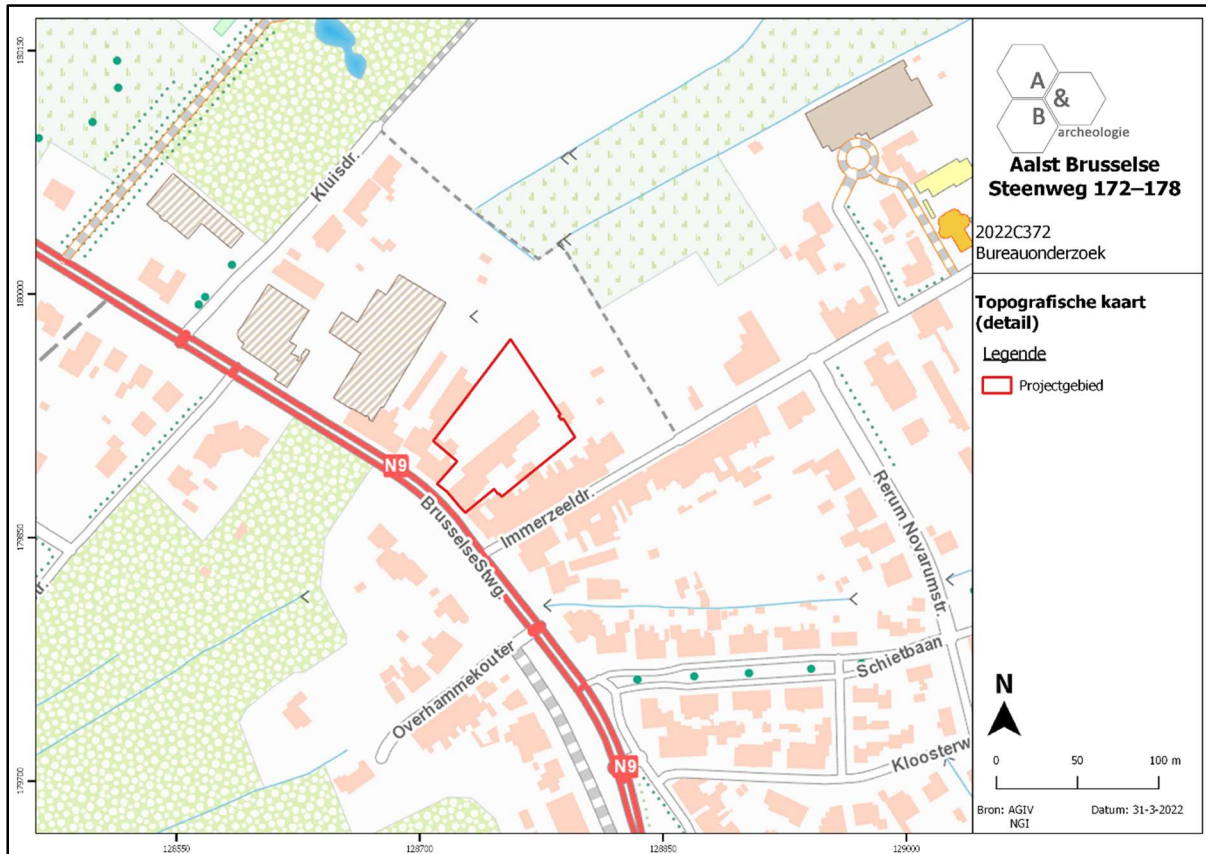
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

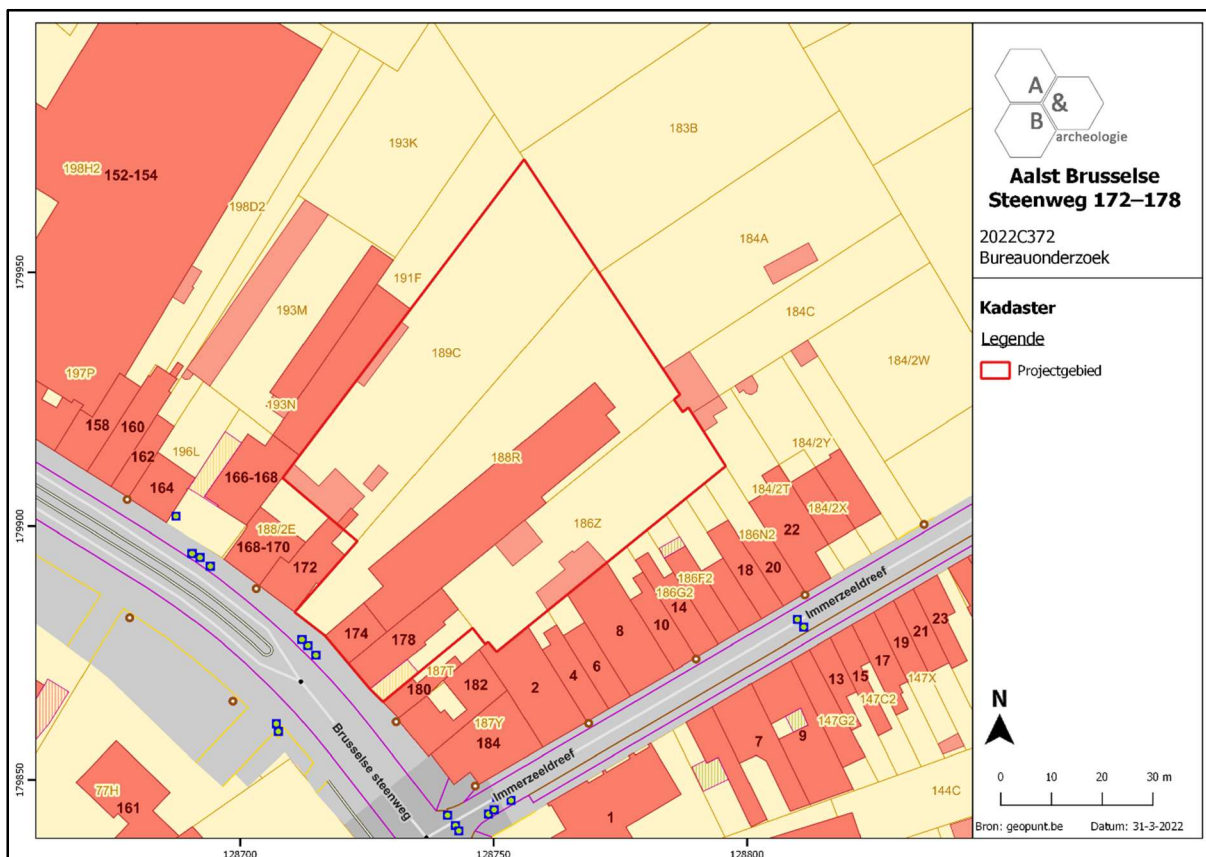
Het plangebied situeert zich ca. 2km ten zuidoosten van en buiten de stadskern van Aalst. De stad Aalst is in het zuidoosten van de provincie Oost-Vlaanderen gelegen, nabij de grens met Vlaams-Brabant. De stad kent meerdere deelgemeenten die zich rondom de stadskern bevinden. Hoewel het plangebied tot het grondgebied van hoofdgemeente Aalst behoort, is de kern van deelgemeente Erembodegem (ca. 1,1km ten zuidwesten) dichter bij het terrein gelegen dan de stadskern. De Brusselse Steenweg waaraan het terrein in het zuidwesten grenst, is een onderdeel van de N9, een gewestweg die van Brussel over Asse, Aalst, Gent, Eeklo en Brugge naar Oostende loopt. Iets ten zuidoosten van het terrein is de Immerzeeldreef gelegen, een oostelijke zijstraat van de Brusselse Steenweg. Het plangebied wordt ten noordwesten en ten zuidoosten omgeven door woningen en tuinen, ook aan de overzijde van de Brusselse Steenweg zijn woningen gelegen. Verder ten zuidwesten is een bos gelegen, ook ten noorden van het terrein zijn enkele beboste percelen te zien, en nog verder enkele landbouwgronden. Algemeen is de omgeving rond het plangebied relatief dicht bebouwd. Op de bodemgebruikskaat (2001) staat het terrein aangeduid als 'Andere bebouwing' en 'Akkerbouw', wat niet volledig overeenkomt met het huidige gebruik.

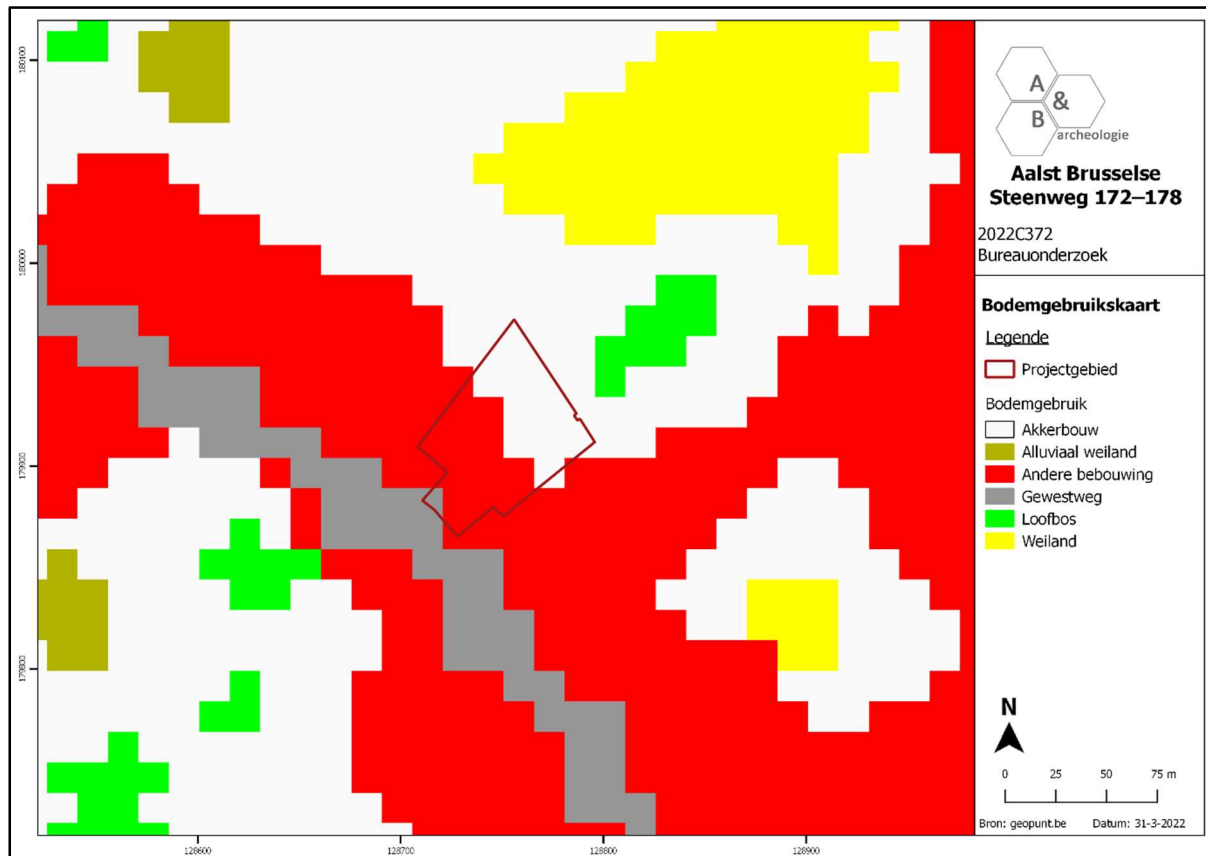
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

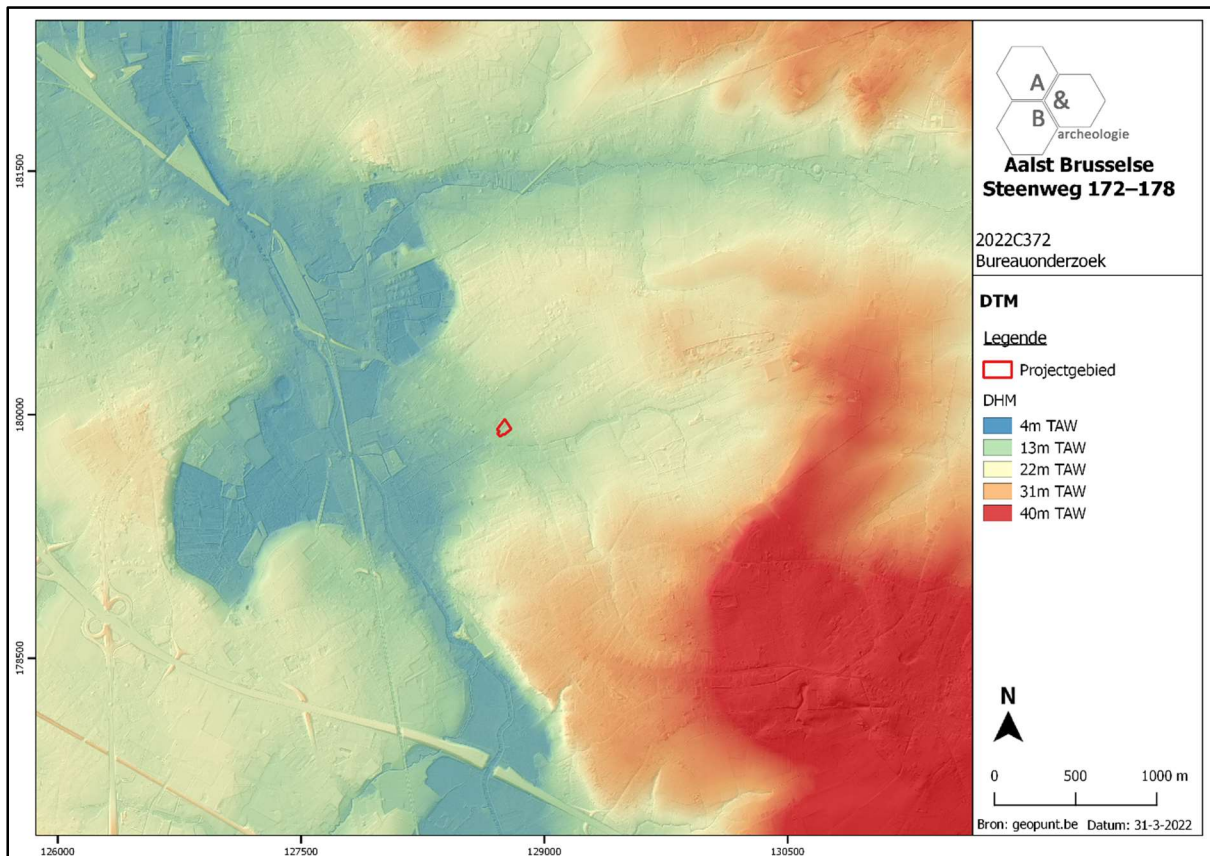
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

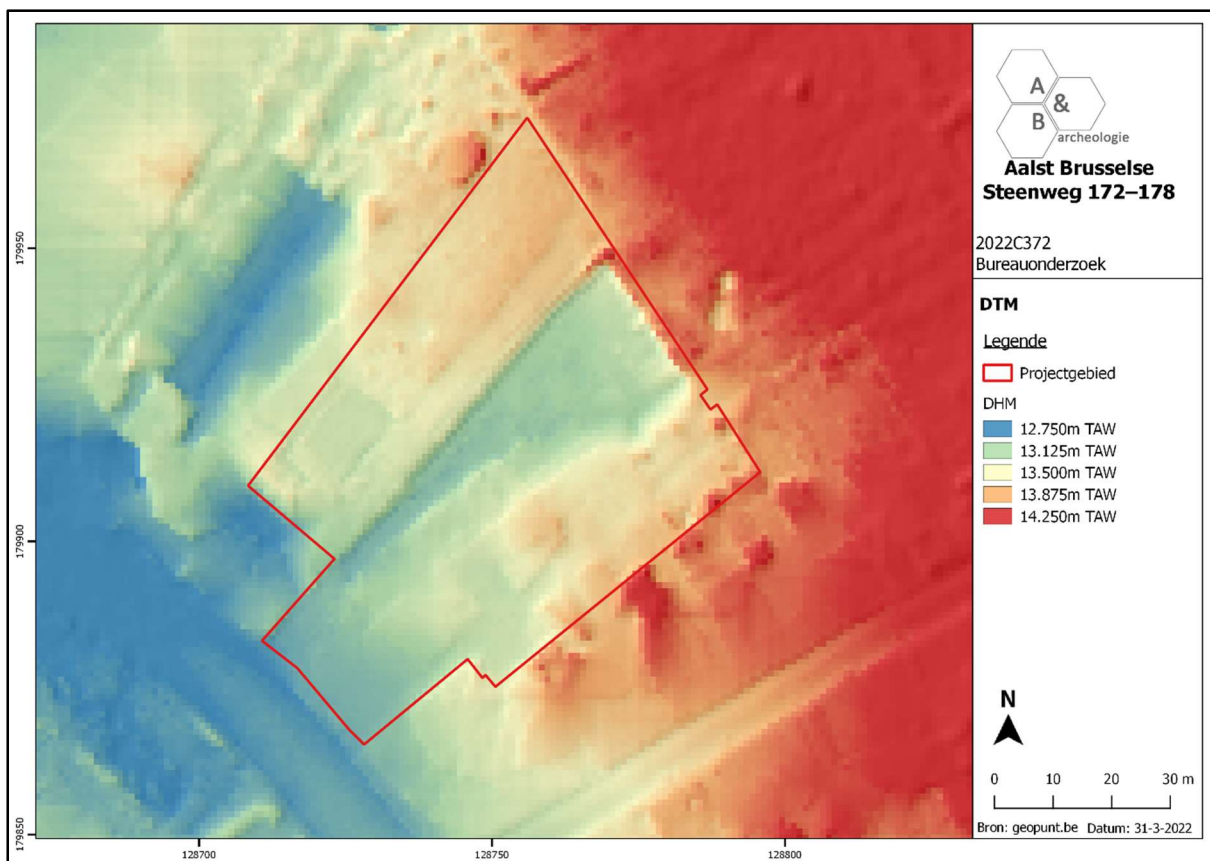
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

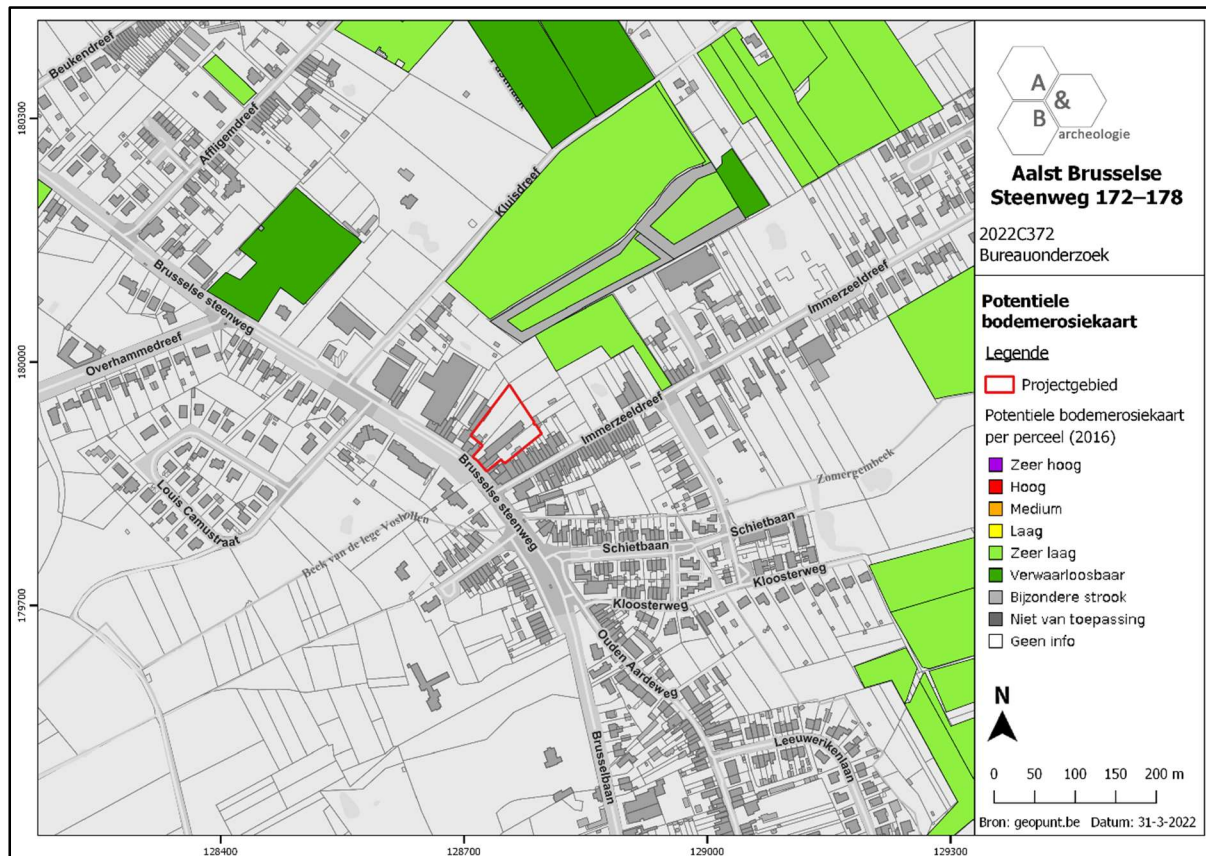
De kernen van Aalst en Erembodegem kwamen tot stand ten westen van de zuid-noord stromende Dender, op de linkeroever. Het plangebied is ten oosten van deze rivier gelegen, op ca. 800m afstand ervan. Het bevindt zich buiten de vallei van de Dender, op overgangsgronden naar een heuvelrug iets verder ten oosten. Ca. 90m ten zuiden van het terrein bevindt zich de Zomergembeek/Beek van de lege Voshollen, die vanaf de hogere gronden in het oosten naar de Dender in het westen loopt. Het detail van het hoogtemodel toont een ietwat geaccidenteerd terrein, vermoedelijk als gevolg van de huidige bebouwing en verharding op het terrein. De maaiveldwaarden tonen een algemene daling van noordoost naar zuidwest, de gronden ten noord- en zuidoosten zijn duidelijk hoger gelegen. Algemeen situeert het maaiveld zich tussen +12,90 en +13,30m TAW, met hogere zones in het noorden (+13,80 m TAW) en oosten (+ 14,20m TAW). Vooral de scherpe grens tussen het centrale, lager gelegen perceel met de loods en de verharding ten opzichte van de onbebouwde, hoger gelegen percelen ten noordwesten, noordoosten en zuidoosten is opvallend, en duidt waarschijnlijk op een nivellering/afgraving van de oorspronkelijk helling voorafgaand het bouwen van de loods. Er is geen info voorhanden op siteniveau op de potentiële bodemerosiekaart. De percelen in de omgeving hebben een verwaarloosbare tot zeer lage erosiegraad.

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

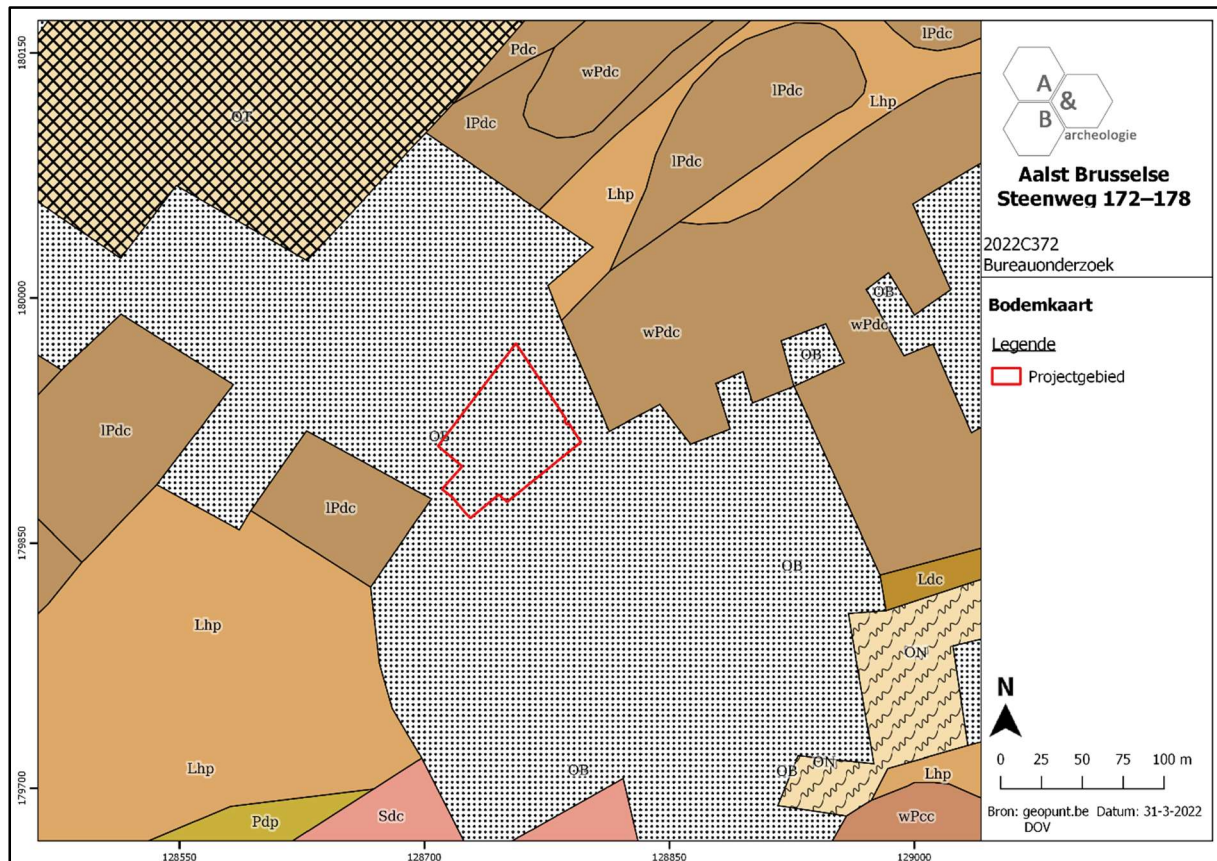

Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Het plangebied wordt volledig aangeduid als bebouwde zone (OB). De wel gekarteerde bodems in de directe omgeving betreffen:

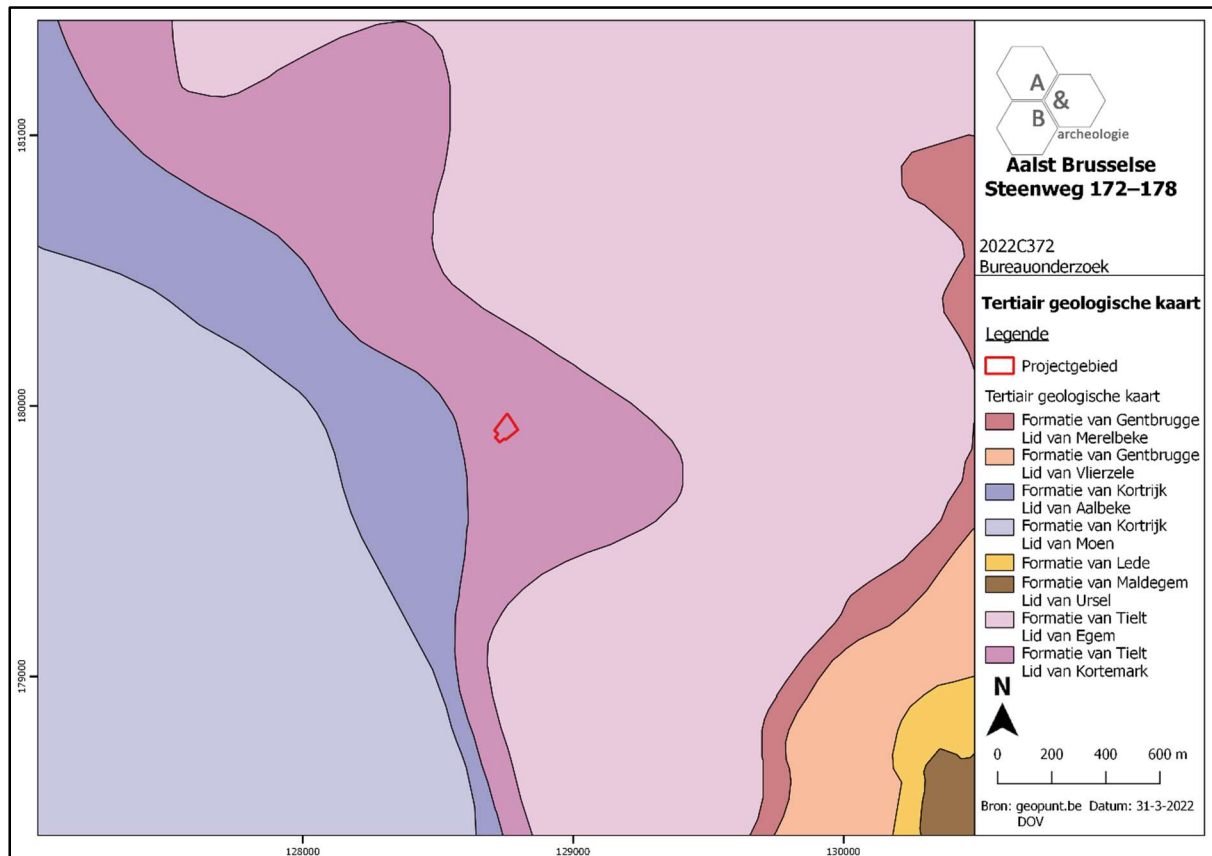
- Pdc: matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont; mogelijk met een substraat (klei-zand, of leem) op geringe diepte (minder dan 75cm). De humeuze bovengrond is homogeen en goed ontwikkeld grijsbruin en gemiddeld 30cm dik. De verbrokkelde textuur B is zwak ontwikkeld en begint op 40-60cm. Roestverschijnselen beginnen tussen 40-60 cm. Deze bodems zijn te nat in de winter, soms iets te droog in de zomer.
- Lhp: natte zandleembodem zonder profiel. Het zijn colluviale natte stuwwatergronden. De humeuze bovengrond is grijsbruin en rust op een colluviaal dek met baksteen- en houtskoolrestjes. Roestverschijnselen beginnen onderaan de bouwvoor en gaan door in het ganse profiel of verminderen soms met de diepte; het zandleemdek rust dikwijls op wisselende diepte op Tertiair substraat. De gronden zijn periodiek onderhevig aan sterke wateroverlast.

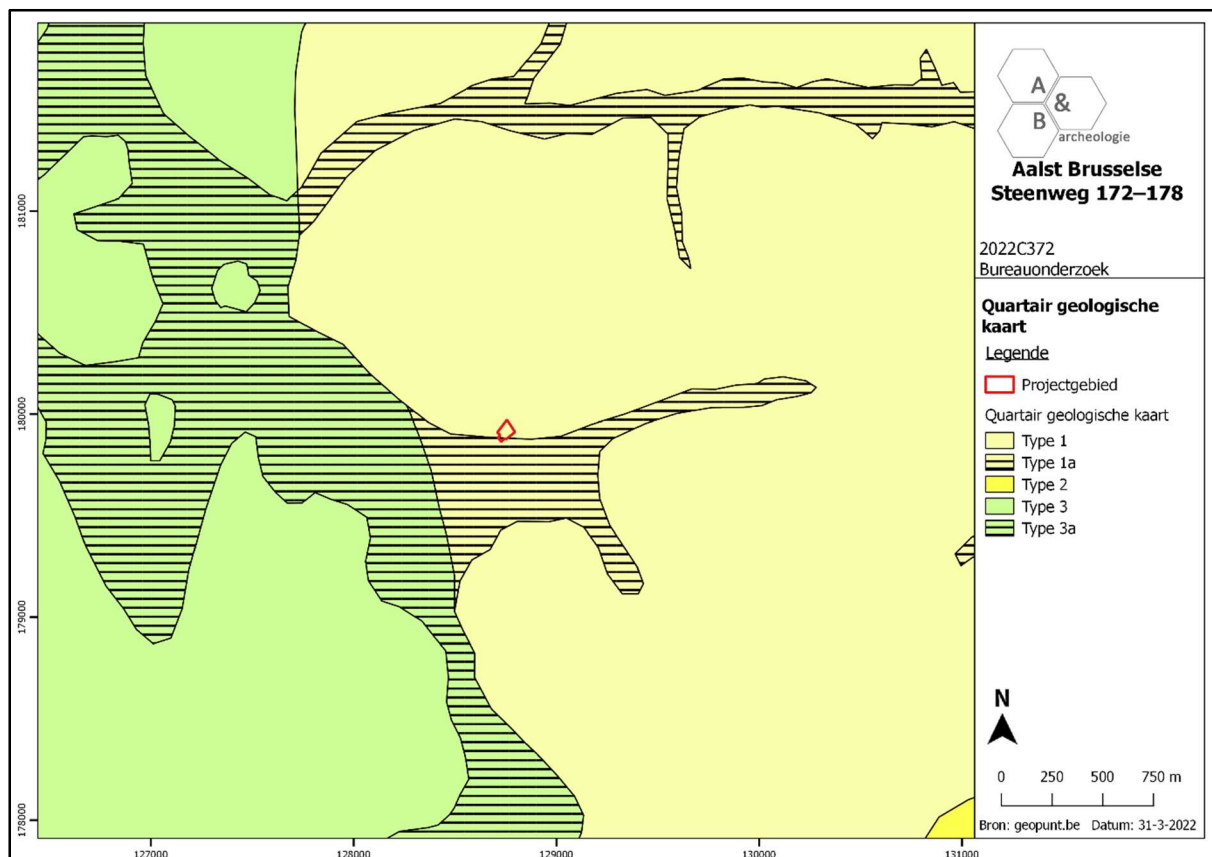
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

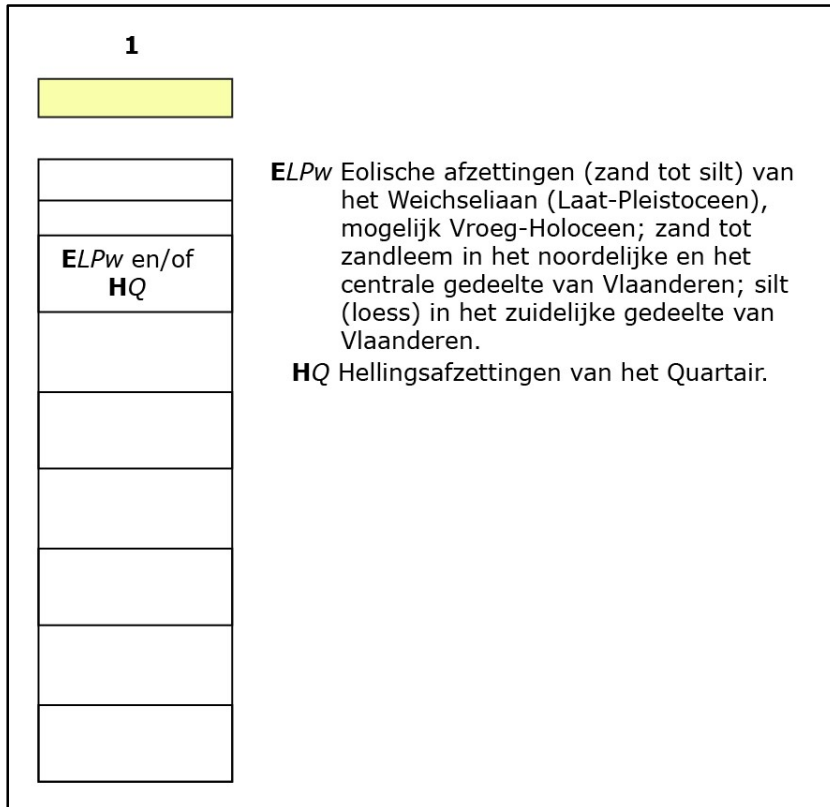
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Tielt, Lid van Kortemark: grijze tot groengrijze klei tot silt, dunne banken zand en silt. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied hoofdzakelijk is gelegen binnen type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (1). De zuidelijke hoek valt net binnen type 1a: Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie (1). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

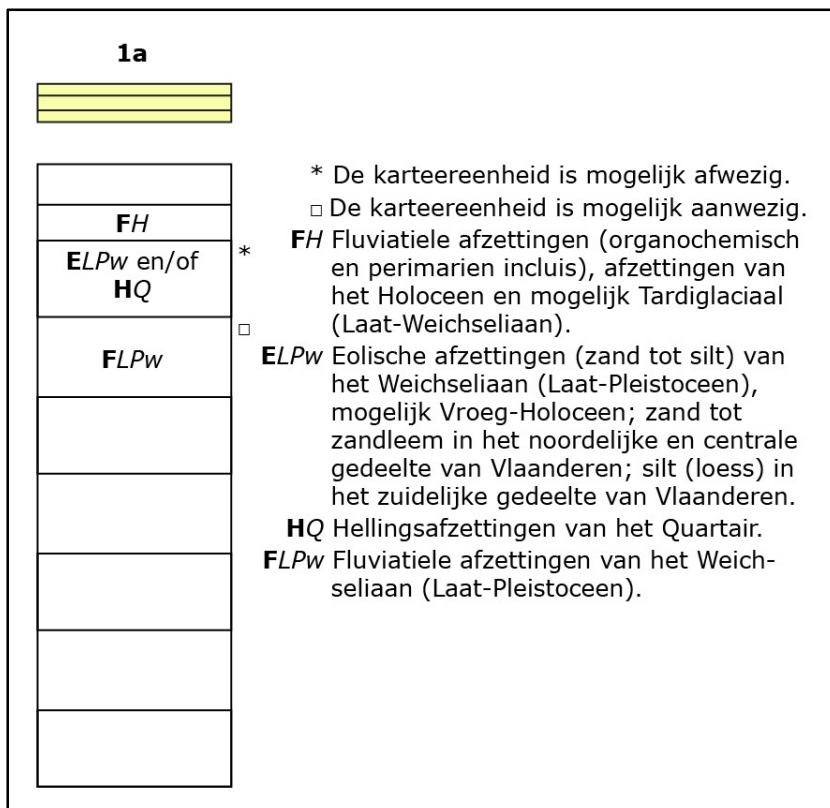
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

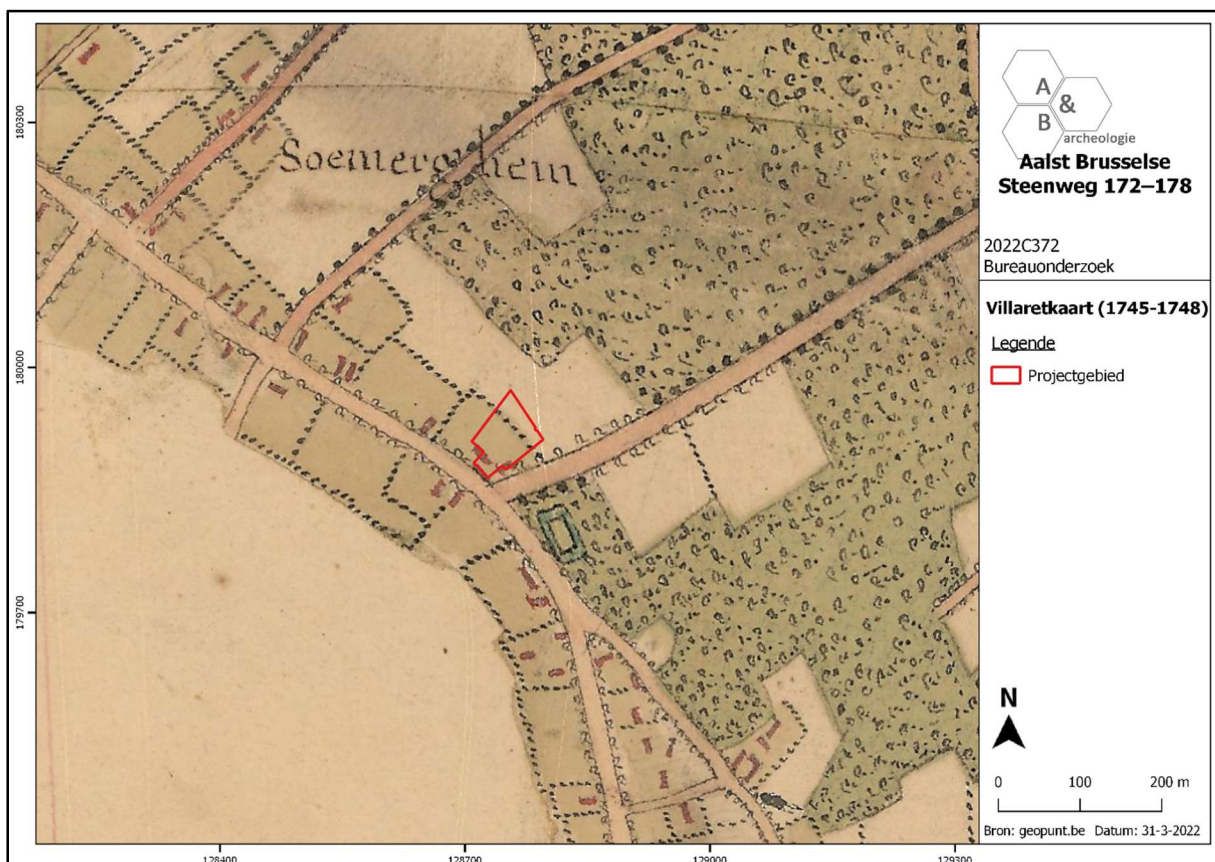
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

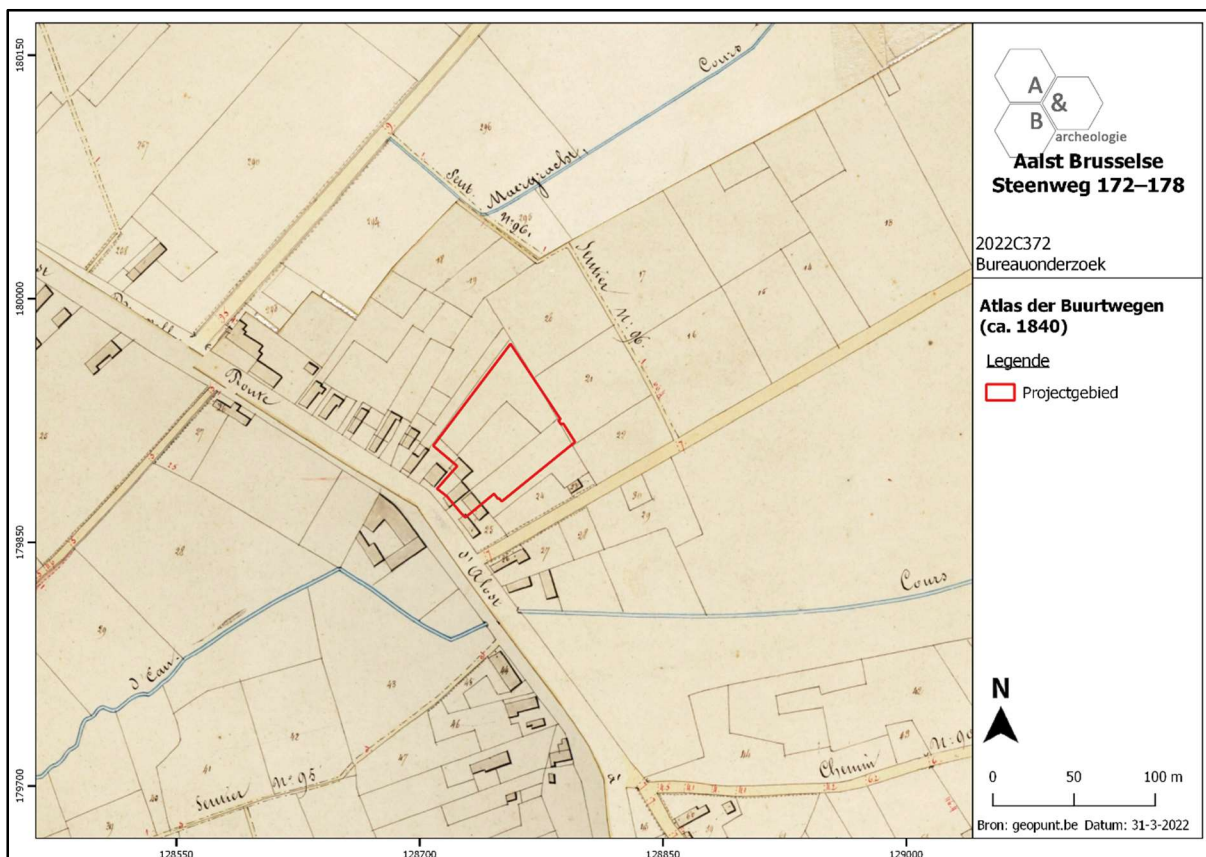
Het plangebied is veraf gelegen van de kernen van Aalst en Erembodegem, een historische beschrijving ervan is weinig relevant voor het plangebied. Meer informatie kan gehaald worden uit historische kaarten, die voor wat betreft het plangebied betrouwbaar zijn vanaf midden 18de eeuw. Op de Villaretkaart uit 1745-1748 wordt het huidige wegennet rond het plangebied reeds aangeduid. Op de hoek van de huidige Brusselse Steenweg met de Immerzeeldreef worden 3 gebouvvolumes weergegeven, mogelijk vallen deze (deels) binnen het plangebied. De rest van het plangebied is onbebouwd en in gebruik als tuin/erf/landbouwgrond. Langsheen de Brusselse Steenweg is relatief veel bebouwing te zien, ten noorden en oosten van het terrein strekt zich een groot bos uit. Iets ten noorden wordt het toponiem Soemerghem aangeduid, de suffix -ghem duidt op een vroegmiddeleeuwse oorsprong. De Ferrariskaart uit ca. 1777 toont eenzelfde beeld voor wat betreft het plangebied: bebouwing aan straatzijde, met erachter een tuin en verder noordoostwaarts landbouwgrond. De Zomergembeek ten zuiden van het terrein wordt duidelijk weergegeven. Ook de kaarten uit midden 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Poppkaart, Vandermaelenkaart) en de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld. De hoogtelijnen op de topografische kaarten laten zien dat het terrein op dat moment geleidelijk opliep van zuidwest naar noordoost. De luchtfoto van 1971 is niet heel scherp, maar de loods is op dat moment nog niet aanwezig; het terrein is vermoedelijk grotendeels onbebouwd, in de noordelijke zone zijn enkele bomen aanwezig. Op de luchtfoto van 1979-1990 is een groot deel van de huidige bebouwing aanwezig, de luchtfoto van 2000-2003 toont de huidige situatie.

Figuur 17 Uitsnede uit de Villaretkaart met benaderende aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

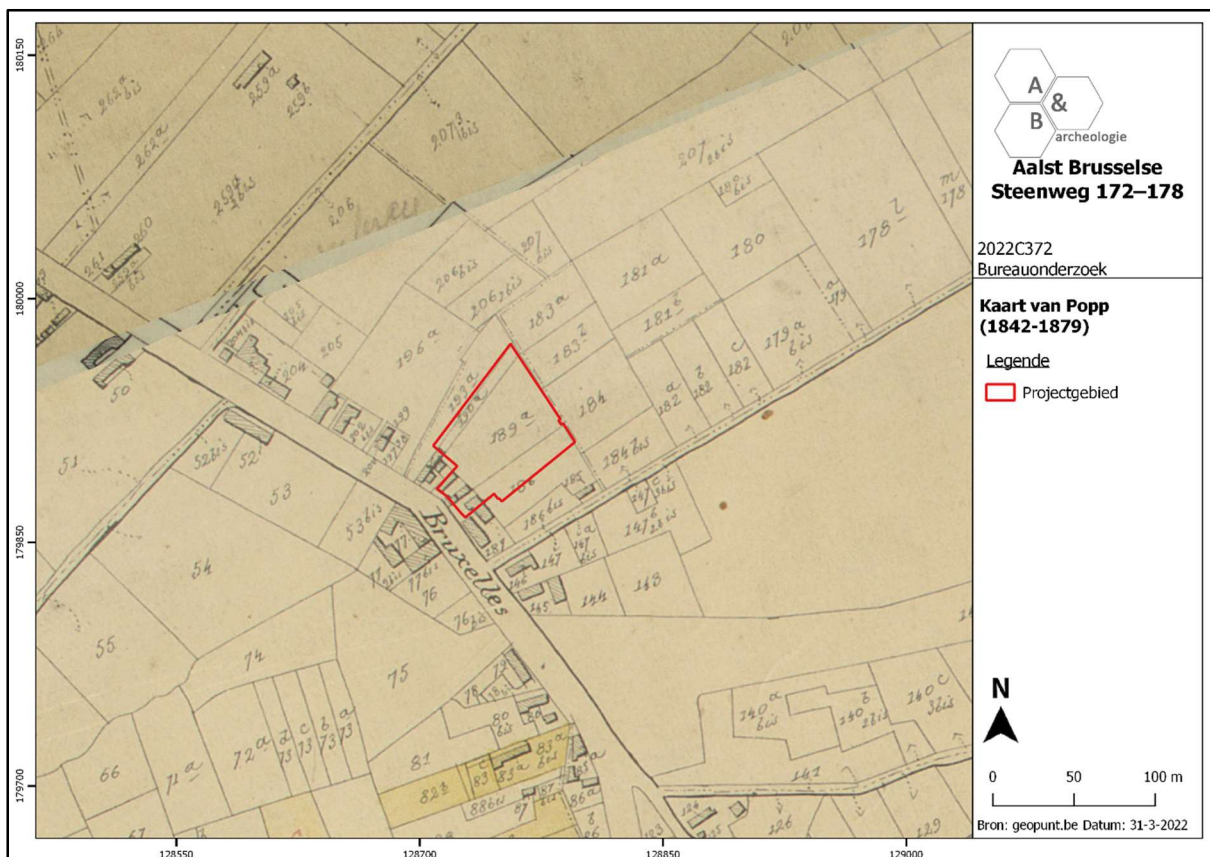
Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

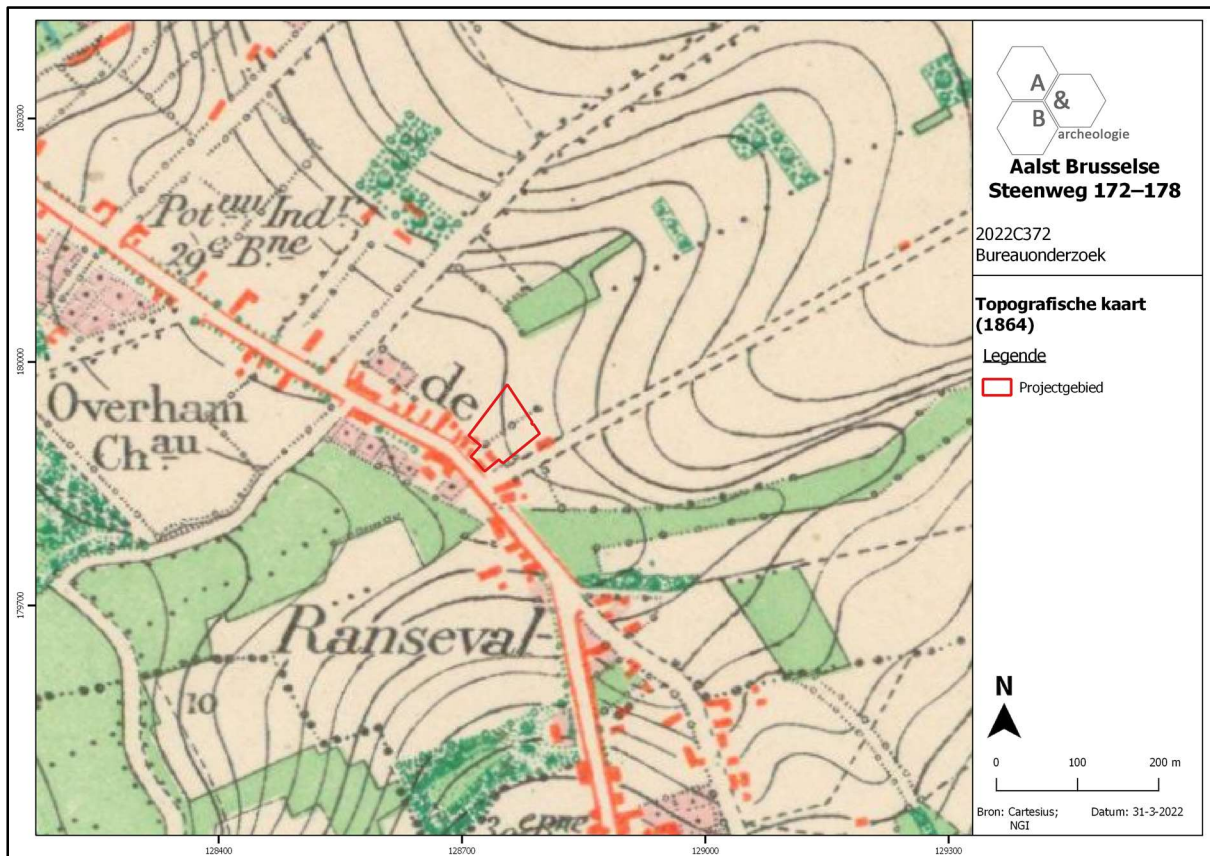
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

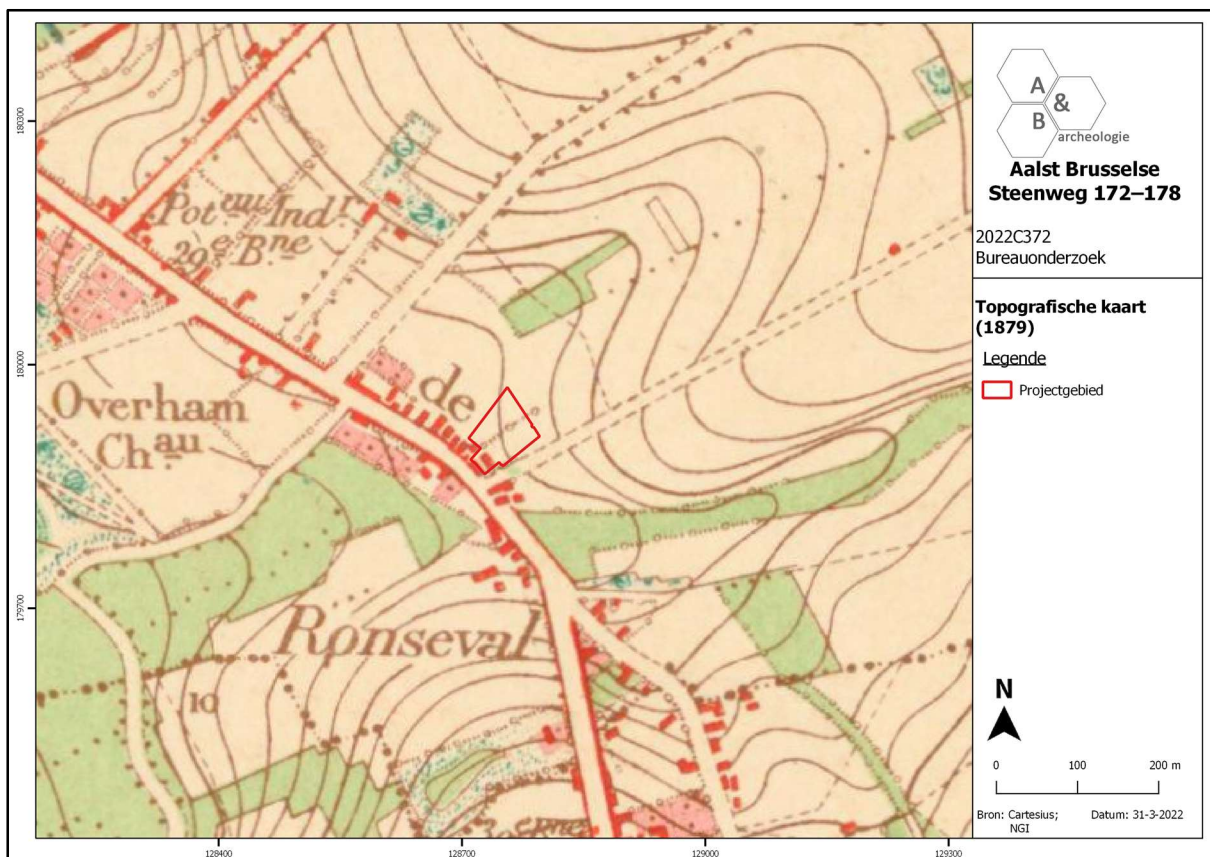
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

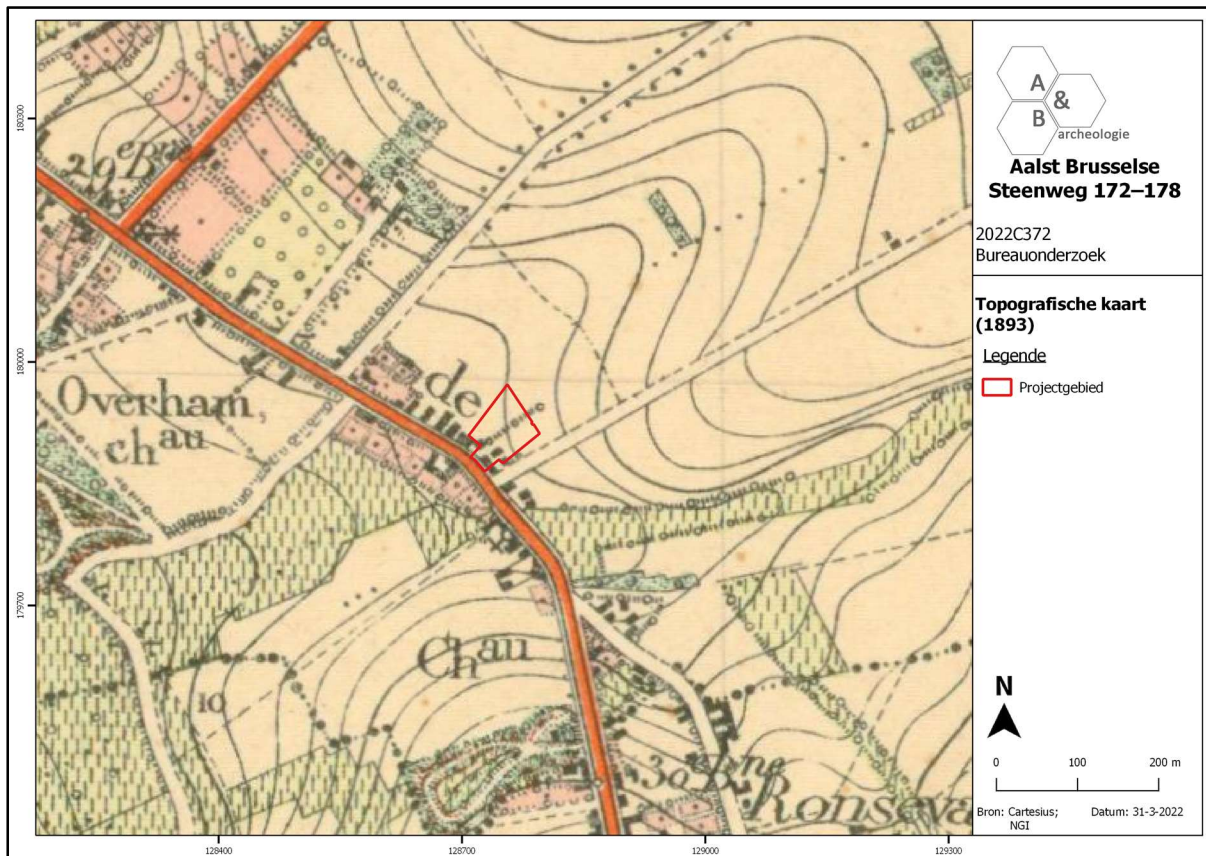
Figuur 21 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

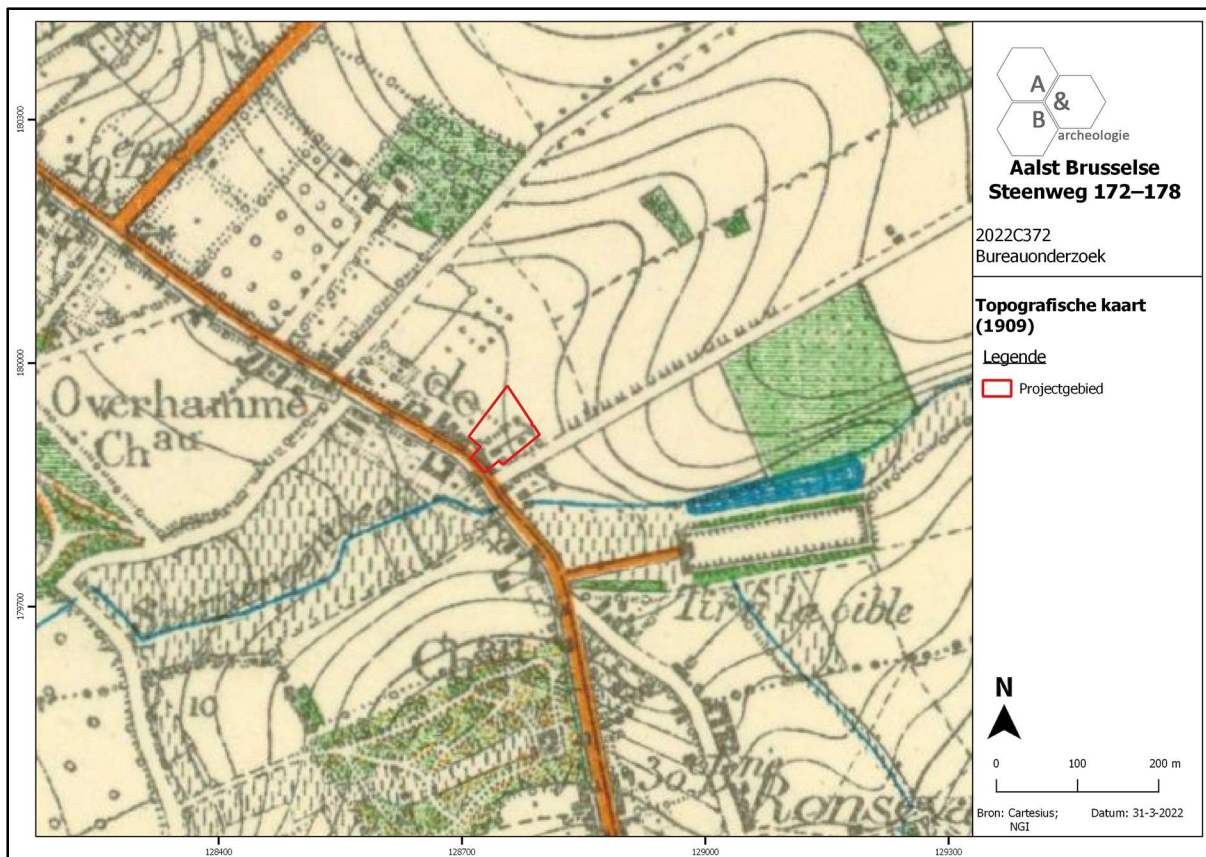
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864 (bron: cartesius.be en NGI).

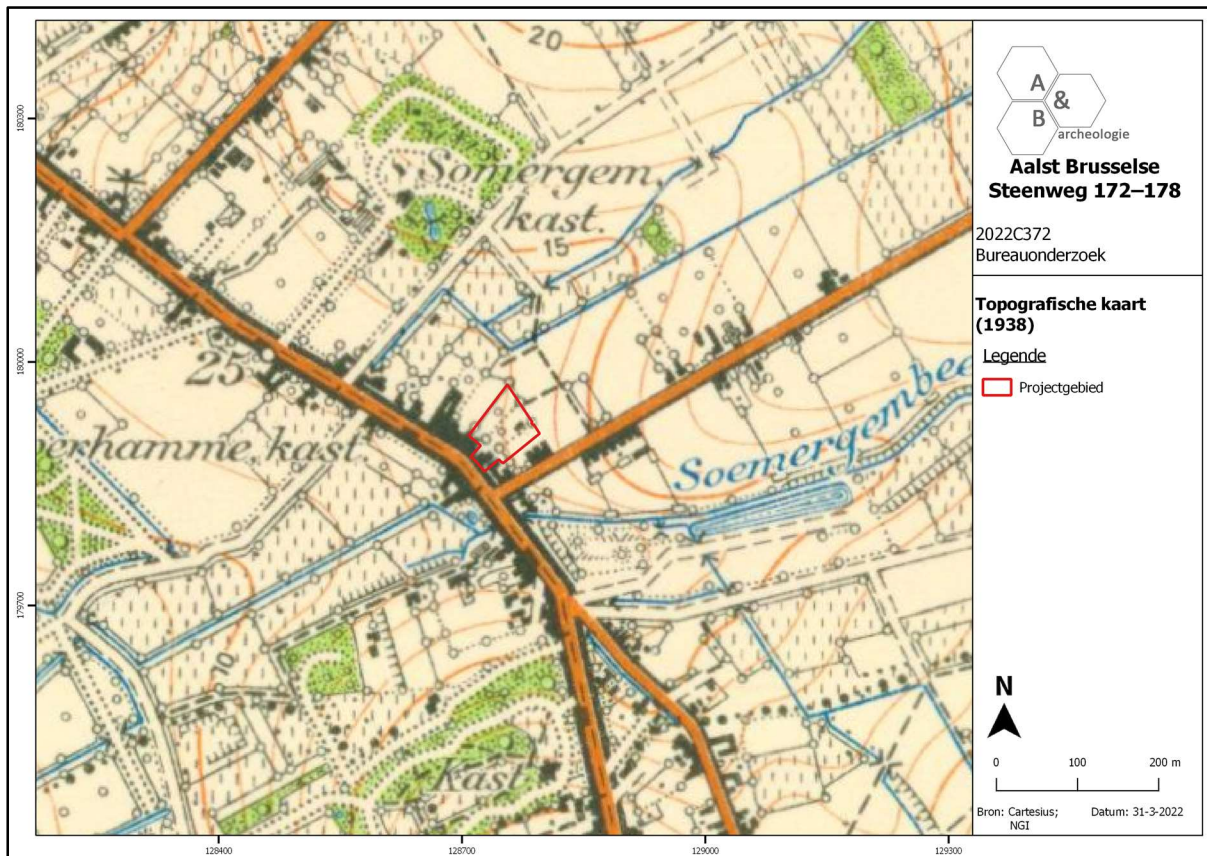
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 (bron: cartesius.be en NGI).

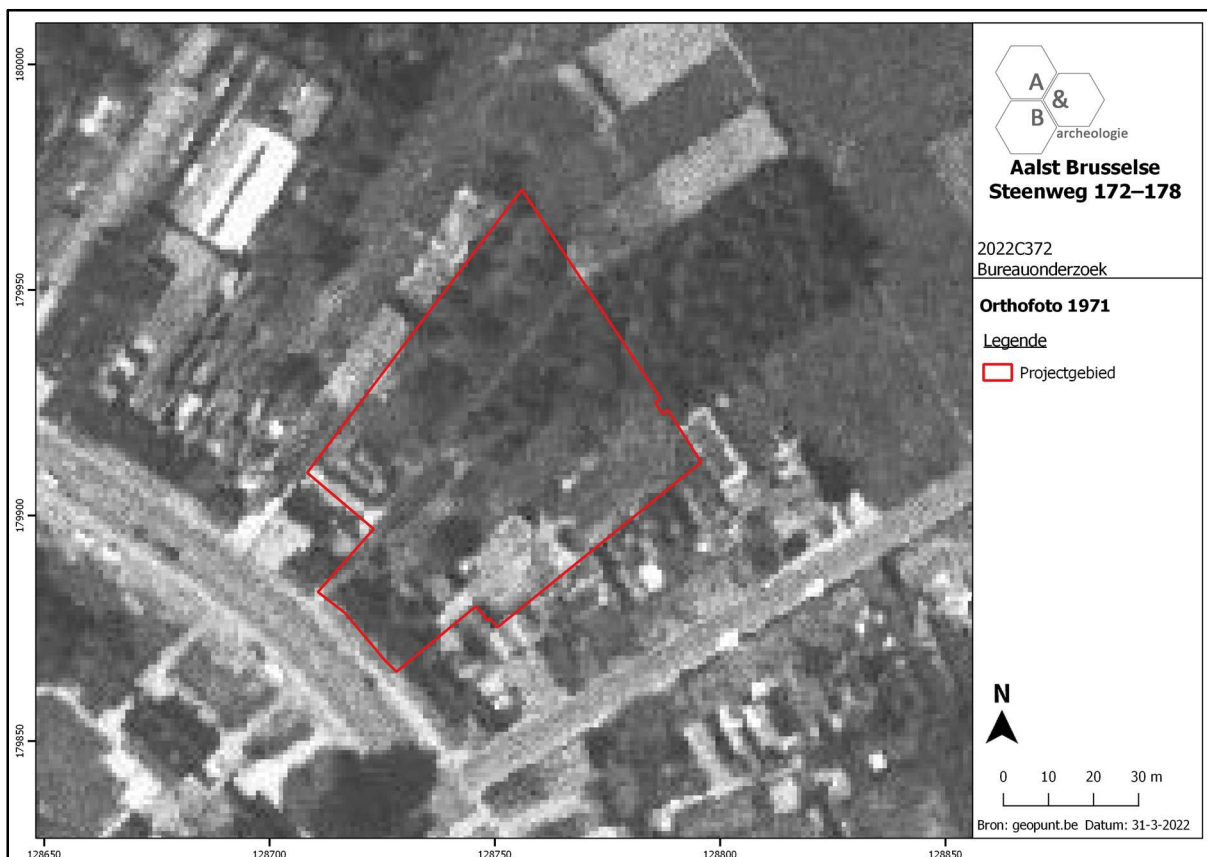
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1909 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 26 Uitsnede uit de topografische kaart van 1938 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

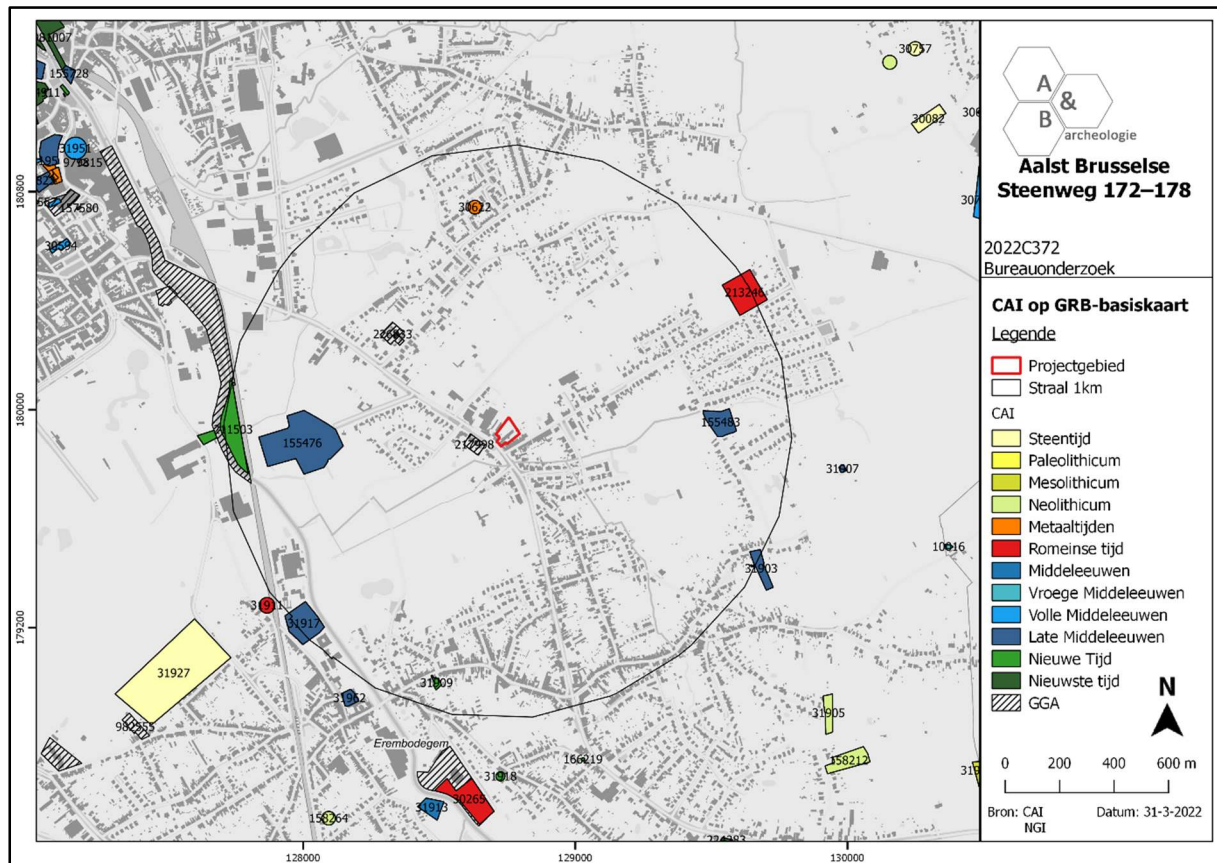
In de omgeving van het plangebied (binnen een straal van 1km) zijn een aantal gekende archeologische locaties aangeduid op de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Vier van deze locaties zijn archeologisch onderzocht:

- CAI Locatie 217998, aan de overzijde van de Brusselse Steenweg: bij een vooronderzoek (landschappelijke boringen en proefsleuven) werden een aantal ongedateerde greppels aangetroffen, er werd geen verder onderzoek geadviseerd. De onderzoekszone is aangeduid als GGA (Gebieden Geen Archeologie).
- CAI Locatie 213246, ca. 1km ten oosten van het plangebied: tijdens een proefsleuvenonderzoek werden in het zuiden en het oosten van het terrein brandrestengraven vastgesteld, die onder voorbehoud in de metaaltijden of Romeinse tijd dateren. De overige sporen omvatten enerzijds recente paalsporen, verstoringen en een kuil uit de nieuwste tijd en anderzijds karrensporen, een kuil, een greppel en ploegsporen, die ouder zijn, maar niet enger kunnen gedateerd worden. Er werd geen verdere opgraving geadviseerd.⁶
- CAI Locatie 226833, ca. 600m ten noordwesten van het plangebied: proefsleuvenonderzoek waarbij enkel recente verstoringen werden aangetroffen.
- CAI Locatie 211503, ca. 1km ten westen van het plangebied, nabij de Dender: bij een prospectie met ingreep in de bodem werd een 18de-eeuwse gracht van ca. 1,3m breed aangetroffen.

Ten noorden van het plangebied is op CAI Locatie 30622 een toevalsvondst van aardewerk uit de metaaltijden gekend, ten zuidoosten werden op CAI Locatie 31903 bij een veldprospectie lithisch materiaal uit de steentijden en laatmiddeleeuws aardewerk aangetroffen. De andere locaties in de buurt zijn indicatoren, gekend via historische bronnen en nog niet archeologisch onderzocht:

- CAI Locatie 155483: Hof Somergem, een laatmiddeleeuwse site met walgracht die voor het eerst werd vermeld in 1380.
- CAI Locatie 31917: Hof te Hale, een laatmiddeleeuwse site met walgracht die voor het eerst werd vermeld in 1362.
- CAI Locatie 31909: een 18de-eeuwse molen.
- CAI Locatie 155476: Kasteel Overhamme, een 17de-eeuws waterkasteel dat mogelijk een 12de-eeuwse voorloper had.

⁶ <https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/ROEV/3590/ROEV3590-001.pdf>

Figuur 30 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op de Villaretkaart uit 1745-1748 wordt het huidige wegennet rond het plangebied reeds aangeduid. Op de hoek van de huidige Brusselse Steenweg met de Immerzeeldreef worden 3 gebouwwolumes weergegeven, mogelijk vallen deze (deels) binnen het plangebied. De rest van het plangebied is onbebouwd en in gebruik als tuin/erf/landbouwgrond. Langsheen de Brusselse Steenweg is relatief veel bebouwing te zien, ten noorden en oosten van het terrein strekt zich een groot bos uit. Iets ten noorden wordt het toponiem Soemerghem aangeduid, de suffix -ghem duidt op een vroegmiddeleeuwse oorsprong. De Ferrariskaart uit ca. 1777 toont eenzelfde beeld voor wat betreft het plangebied: bebouwing aan straatzijde, met erachter een tuin en verder noordoostwaarts landbouwgrond. De Zomergembeek ten zuiden van het terrein wordt duidelijk weergegeven. Ook de kaarten uit midden 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Poppkaart, Vandermaelenkaart) en de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld. De hoogtelijnen op de topografische kaarten laten zien dat het terrein op dat moment geleidelijk opliep van zuidwest naar noordoost. De luchtfoto van 1971 is niet heel scherp, maar de loods is op dat moment nog niet aanwezig; het terrein is vermoedelijk grotendeels onbebouwd, in de noordelijke zone zijn enkele bomen aanwezig. Op de luchtfoto van 1979-1990 is een groot deel van de huidige bebouwing aanwezig, de luchtfoto van 2000-2003 toont de huidige situatie.

- De kernen van Aalst en Erembodegem kwamen tot stand ten westen van de zuid-noord stromende Dender, op de linkeroever. Het plangebied is ten oosten van deze rivier gelegen, op ca. 800m afstand ervan. Het bevindt zich buiten de vallei van de Dender, op overgangsgonden naar een heuvelrug iets verder ten oosten. Ca. 90m ten zuiden van het terrein bevindt zich de Zomergembeek/Beek van de lege Voshollen, die vanaf de hogere gronden in het oosten naar de Dender in het westen loopt. Het detail van het hoogtemodel toont een ietwat geaccidenteerd terrein, vermoedelijk als gevolg van de huidige bebouwing en verharding op het terrein. De maaiveldwaarden tonen een algemene daling van noordoost naar zuidwest, de gronden ten noord- en zuidoosten zijn duidelijk hoger gelegen. Algemeen situeert het maaiveld zich tussen +12,90 en +13,30m TAW, met hogere zones in het noorden (+13,80 m TAW) en oosten (+14,20m TAW). Vooral de scherpe grens tussen het centrale, lager gelegen perceel met de loods en de verharding ten opzichte van de onbebouwde, hoger gelegen percelen ten noordwesten, noordoosten en zuidoosten is opvallend, en duidt waarschijnlijk op een nivellering/afgraving van de oorspronkelijk helling voorafgaand het bouwen van de loods. Bodemkundig gezien worden er matig natte licht zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht, mogelijk met een substraat (klei-zand, of leem) op geringe diepte (minder dan 75cm), en/of natte zandleembodems zonder profiel.

- In de omgeving van het plangebied werden er reeds een aantal vooronderzoeken uitgevoerd, maar op een aantal geïsoleerde brandrestengraven uit de metaaltijden/Romeinse periode na werden hierbij geen relevante archeologische sporen of sites aangetroffen. Een aantal prospectievondsten

hebben summiere aanwijzingen aangedragen voor menselijke aanwezigheid in de omgeving in de steentijden en de metaaltijden, daarnaast duidt de nabijheid van de stad Aalst (waarvan de oorsprong teruggaat tot de vroege middeleeuwen), van een -gem toponiem en van enkele omwalde sites ook op occupatie tijdens de middeleeuwen.

- Op basis van deze gegevens kan aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting toegekend worden, zowel voor in situ bewaarde steentijdsites (een hellend terrein, nabij de Zomergembeek en de Dendervallei) als voor sites met grondsporen. Wel moet rekening gehouden worden met de huidige bebouwing, die mogelijk voor een verstoring van het archeologische niveau heeft gezorgd.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

De gebouwen worden afgebroken en de verharding opgebroken. Vervolgens wordt het terrein bouwrijp gemaakt en verkaveld in 11 bouwloten. Bij elke woning hoort een tuin. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd, centraal op het terrein en dwars op de Brusselse Steenweg. Behalve 2 loten die aansluiten op deze steenweg, hebben de bouwloten een uitweg via de nieuwe weg. Langs de nieuwe wegenis worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. In het noordoosten van de verkaveling wordt een groenzone ingericht, met daarin enkele bomen en een wadi. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige terrein (sloop, bouwrijp maken, aanleg wegen en nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, wadi, omgevingsaanleg,...). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale terrein.

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog niet veel is gekend. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het slopen van de huidige bebouwing.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode noodzakelijk om uit te voeren. Het terrein kent een verhoogd potentieel voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. Daarnaast kan via dit onderzoek ook de aardkundige opbouw geverifieerd worden, en kunnen eventuele verstoringen gekarteerd worden. Het voorstel voor het landschappelijk bodemonderzoek, door middel van boringen, wordt in het programma van maatregelen verder uitgewerkt en verduidelijkt.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel de antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment en is in staat een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan ze dus buiten beschouwing gehouden worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij onderzocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing gehouden worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden

worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefsleuven

Het doel van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Op de Villaretkaart uit 1745-1748 wordt het huidige wegennet rond het plangebied reeds aangeduid. Op de hoek van de huidige Brusselse Steenweg met de Immerzeeldreef worden 3 gebouvvolumes weergegeven, mogelijk vallen deze (deels) binnen het plangebied. De rest van het plangebied is onbebouwd en in gebruik als tuin/erf/landbouwgrond. Langs de Brusselse Steenweg is relatief veel bebouwing te zien, ten noorden en oosten van het terrein strekt zich een groot bos uit. Iets ten noorden wordt het toponiem Soemerghem aangeduid, de suffix -ghem duidt op een vroegmiddeleeuwse oorsprong. De Ferrariskaart uit ca. 1777 toont eenzelfde beeld voor wat betreft het plangebied: bebouwing aan straatzijde, met erachter een tuin en verder noordoostwaarts landbouwgrond. De Zomergembeek ten zuiden van het terrein wordt duidelijk weergegeven. Ook de kaarten uit midden 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Poppkaart, Vandermaelenkaart) en de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld. De

hoogtelijnen op de topografische kaarten laten zien dat het terrein op dat moment geleidelijk opliep van zuidwest naar noordoost. De luchtfoto van 1971 is niet heel scherp, maar de loods is op dat moment nog niet aanwezig; het terrein is vermoedelijk grotendeels onbebouwd, in de noordelijke zone zijn enkele bomen aanwezig. Op de luchtfoto van 1979-1990 is een groot deel van de huidige bebouwing aanwezig, de luchtfoto van 2000-2003 toont de huidige situatie. Op archeologisch vlak is de omgeving van het plangebied niet goed gekend.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

De huidige bebouwing heeft mogelijk voor een verstoring van het archeologische niveau gezorgd.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De gebouwen worden afgebroken en de verharding opgebroken. Vervolgens wordt het terrein bouwrijp gemaakt en verkaveld in 11 bouwloten. Bij elke woning hoort een tuin. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd, centraal op het terrein en dwars op de Brusselse Steenweg. Behalve 2 loten die aansluiten op deze steenweg, hebben de bouwloten een uitweg via de nieuwe weg. Langs de nieuwe wegenis worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. In het noordoosten van de verkaveling wordt een groenzone ingericht, met daarin enkele bomen en een wadi. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige terrein (sloop, bouwrijp maken, aanleg wegen en nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, wadi, omgevingsaanleg,...). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale terrein.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site valt echter niet uit te sluiten.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren, waarbij verspreid over het terrein een aantal boringen worden uitgevoerd. Indien blijkt dat bij dit onderzoek archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld

werden, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door middel van waarderend archeologisch booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan er direct worden overgegaan naar een opgraving indien er voldoende gegevens voorhanden zijn voor het opmaken van een programma van maatregelen hiervoor.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Deze fase kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn (= geen potentieel voor steentijd). Indien er bij de landschappelijke boringen wordt vastgesteld dat het archeologisch niveau is verstoord op bepaalde delen van het plangebied, dan kan de zone waar proefsleuven dienen aangelegd te worden beperkt worden. Het sleuvenonderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel voor sites met grondsporen in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor het verkavelen van gronden te Aalst Brusselse Steenweg 174–178 (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de oppervlakte van de te verkavelen percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, ca. 4775m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is noordoost-zuidwest georiënteerd. In het zuidwesten grenst het aan de Brusselse Steenweg. Centraal op het terrein is een langwerpige loods/magazijn/atelier gelegen (Brusselse Steenweg 176), met ten westen ervan een grind-verharding. Aan straatzijde zijn een laag kantoorgebouw (Brusselse Steenweg 174) en een woning (Brusselse Steenweg 178) aanwezig. Achter deze woning zijn enkele aanbouwen en losstaande koterijen te zien, ook in de zuidwestelijke hoek van het terrein (ten westen van de loods en de verharding) zijn enkele gebouwtjes aanwezig. De rest van het terrein wordt ingenomen door gras en enkele struiken en hagen.

Op de Villaretkaart uit 1745-1748 wordt het huidige wegennet rond het plangebied reeds aangeduid. Op de hoek van de huidige Brusselse Steenweg met de Immerzeeldreef worden 3 gebouwvolumes weergegeven, mogelijk vallen deze (deels) binnen het plangebied. De rest van het plangebied is onbebouwd en in gebruik als tuin/erf/landbouwgrond. Langs de Brusselse Steenweg is relatief veel bebouwing te zien, ten noorden en oosten van het terrein strekt zich een groot bos uit. Iets ten noorden wordt het toponiem Soemerghem aangeduid, de suffix -ghem duidt op een vroegmiddeleeuwse oorsprong. De Ferrariskaart uit ca. 1777 toont eenzelfde beeld voor wat betreft het plangebied: bebouwing aan straatzijde, met erachter een tuin en verder noordoostwaarts landbouwgrond. De Zomergembeek ten zuiden van het terrein wordt duidelijk weergegeven. Ook de kaarten uit midden 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Poppkaart, Vandermaelenkaart) en de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw tonen een gelijkaardig beeld. De hoogtelijnen op de topografische kaarten laten zien dat het terrein op dat moment geleidelijk opliep van zuidwest naar noordoost. De luchtfoto van 1971 is niet heel scherp, maar de loods is op dat moment nog niet aanwezig; het terrein is vermoedelijk grotendeels onbebouwd, in de noordelijke zone zijn enkele bomen aanwezig. Op de luchtfoto van 1979-1990 is een groot deel van de huidige bebouwing aanwezig, de luchtfoto van 2000-2003 toont de huidige situatie.

De kernen van Aalst en Erembodegem kwamen tot stand ten westen van de zuid-noord stromende Dender, op de linkeroever. Het plangebied is ten oosten van deze rivier gelegen, op ca. 800m afstand ervan. Het bevindt zich buiten de vallei van de Dender, op overgangsgronden naar een heuvelrug iets verder ten oosten. Ca. 90m ten zuiden van het terrein bevindt zich de Zomergembeek/Beek van de lege Voshollen, die vanaf de hogere gronden in het oosten naar de Dender in het westen loopt. Het detail van het hoogtemodel toont een ietwat geaccidenteerd terrein, vermoedelijk als gevolg van de huidige bebouwing en verharding op het terrein. De maaiveldwaarden tonen een algemene daling van noordoost naar zuidwest, de gronden ten noord- en zuidoosten zijn duidelijk hoger gelegen. Algemeen situeert het maaiveld zich tussen +12,90 en +13,30m TAW, met hogere zones in het noorden (+13,80 m TAW) en oosten (+14,20m TAW). Vooral de scherpe grens tussen het centrale, lager gelegen perceel met de loods en de verharding ten

opzichte van de onbebouwde, hoger gelegen percelen ten noordwesten, noordoosten en zuidoosten is opvallend, en duidt waarschijnlijk op een nivellering/afgraving van de oorspronkelijk helling voorafgaand het bouwen van de loods. Bodemkundig gezien worden er matig natte licht zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht, mogelijk met een substraat (klei-zand, of leem) op geringe diepte (minder dan 75cm), en/of natte zandleembodems zonder profiel.

In de omgeving van het plangebied werden er reeds een aantal vooronderzoeken uitgevoerd, maar op een aantal geïsoleerde brandrestengraven uit de metaaltijden/Romeinse periode na werden hierbij geen relevante archeologische sporen of sites aangetroffen. Een aantal prospectievondsten hebben summiere aanwijzingen aangedragen voor menselijke aanwezigheid in de omgeving in de steentijden en de metaaltijden, daarnaast duidt de nabijheid van de stad Aalst (waarvan de oorsprong teruggaat tot de vroege middeleeuwen), van een -gem toponiem en van enkele omwalde sites ook op occupatie tijdens de middeleeuwen.

Op basis van deze gegevens kan aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting toegekend worden, zowel voor in situ bewaarde steentijdsites (een hellend terrein, nabij de Zomergembeek en de Dendervallei) als voor sites met grondsporen. Wel moet rekening gehouden worden met de huidige bebouwing, die mogelijk voor een verstoring van het archeologische niveau heeft gezorgd.

De gebouwen worden afgebroken en de verharding opgebroken. Vervolgens wordt het terrein bouwrijp gemaakt en verkaveld in 11 bouwloten. Bij elke woning hoort een tuin. Er wordt een nieuwe weg aangelegd, centraal op het terrein en dwars op de Brusselse Steenweg. Behalve 2 loten die aansluiten op deze steenweg, hebben de bouwloten een uitweg via de nieuwe weg. Langs de nieuwe weg worden een aantal parkeerplaatsen voorzien. In het noordoosten van de verkaveling wordt een groenzone ingericht, met daarin enkele bomen en een wadi. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige terrein (sloop, bouwrijp maken, aanleg wegen en nutsleidingen, funderingen, werfverkeer, wadi, omgevingsaanleg,...). Aangezien het dossier een verkaveling betreft, moet rekening gehouden worden met een maximale bodemverstoring ter hoogte van de totale terrein.

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog niet veel is gekend. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het slopen van de huidige bebouwing.

Het verder vooronderzoek bestaat uit enerzijds een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek gericht op steentijd), anderzijds een proefsleuvenonderzoek. Het proefsleuvenonderzoek dient niet/beprekter uitgevoerd te worden indien er bij de landschappelijke boringen een verstoring van het archeologisch niveau worden vastgesteld op (delen van) het terrein. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.com/maps>
- <https://oar.onroenderfgoed.be/publicaties/ROEV/3590/ROEV3590-001.pdf>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2021 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Zicht vanuit het zuidwesten op de gebouwen op het terrein (bron: https://www.google.com/maps).	8
Figuur 3 Zicht vanuit het zuiden op gebouwen Brusselse Steenweg 174 en 178 (bron: https://www.google.com/maps).	8
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	10
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	11
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	11
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaat met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)...	12
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	13
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	14
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	15
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 17 Uitsnede uit de Villaretkaart met benaderende aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	18
Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	19
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	19
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 21 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864 (bron: cartesius.be en NGI).	21
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 (bron: cartesius.be en NGI).	21
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI).	22
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1909 (bron: cartesius.be en NGI).	22
Figuur 26 Uitsnede uit de topografische kaart van 1938 (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 30 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	26